

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet

Angående § 5 i Förordning om nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare

Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) har i samband med kontakter med Statens skolverk informerats om att det förslag till förordning om nationellt professionsprogram som skickades på remiss till 19 remissinstanser (U2025/00157), har justerats något inom Regeringskansliet inför beslut inom kort, men att det förslag till lydelse av § 5 kvarstår med ett par mindre justeringar. SUHF vill med denna skrivelse informera Regeringskansliet om att förbundet inte ser att det i dagsläget är möjligt att implementera förslaget till formulering av § 5.

Enligt det förslag som SUHF erfar kommer att läggas, ska den utbildning som kan räknas som meriterande begränsas till utbildning på grundnivå eller avancerad nivå inom ämnesstudier, ämnesdidaktiska studier, studier inom det förskolepedagogiska området, kognitionsvetenskap, specialpedagogik eller ledarskap. En sådan avgränsning innebär att gränsdragningar kommer att behöva göras gällande vilka högskolekurser och -utbildningar som *kan* användas i programmet och vilka som *inte* kan göra det. Detta förutsätter i sin tur att det finns ett system för att avgöra denna gränsdragning och en ansvarig myndighet eller motsvarande som har ansvaret för processen.

System för klassificering av högskoleutbildning som *entydigt* kan avgöra om en kurs eller en examen tillhör någon av de föreslagna utbildningsområdena finns idag inte. Klassificering av högskolekurser sker till antingen huvudområden eller till SCB-ämnena enligt Svensk utbildningsnomenklatur (SUN). Ingen av dessa kan dock användas för detta ändamål, eftersom det inte finns någon nationell samordning av hur huvudområdena benämns, och SCB-ämnena används framför allt för kurser inom yrkesutbildningar och därmed inte för majoriteten av de kurser som kommer att ingå i professionsprogrammet. Skolverket kan alltså inte med någon automatik eller förenklad process avgöra vilka kurser som kan räknas som meriterande eller inte.

Om förslaget till förordning beslutas behöver därför varje enskilt lärosäte, eller enskilda lärare och förskollärare, göra egna tolkningar av hur exempelvis "utbildning inom ämnesstudier" ska definieras, och vilka kurser som därmed bör kunna erbjudas och i förlängningen räknas in i en lärares meritering inom professionsprogrammet. Det är dock inte lärosätena eller lärarna som sedan ska besluta om detta utan det kommer att ske av Skolverket när en lärare ansöker om en viss meriteringsnivå. Eftersom ett tillämpligt nationellt klassificeringssystem av utbildning alltså saknas för detta ändamål har Skolverket ingen objektiv och förutbestämd grund att fatta beslut på, utan varje enskilt meriteringsärende och varje enskild kurs kommer att behöva behandlas manuellt med en individuell bedömning av vilka kurser som kan godkännas. SUHF menar att det innebär en oacceptabel rättsosäkerhet om en lärare eller förskollärare inte från början, när en kurs söks, kan veta om den kan räknas som meriterande i professionsprogrammet eller inte.

Det bör framhållas att professionsprogrammet skiljer sig på ett avgörande sätt mot ordinarie lärarutbildning, där förekomst och i viss mån även omfattning av enskilda utbildningsämnen också är förordningsreglerad. Lärarutbildningar ges dock som fasta program som lärosätena själva ansvarar för, där ett antal i förväg beslutade obligatoriska SCB-klassificerade kurser ingår. Det är också lärosätena som sedan utfärdar examen, efter kontroll av att de studenter som ansöker om examen har följt den fasta utbildningsplanen med dess ingående kurser. Det kommande professionsprogrammet å andra sidan, bygger på att valet av ingående kurser görs individuellt utifrån den enskilde lärarens eller förskollärarens kompetensbehov. Det innebär att lärarna och förskollärarna, i tillägg till ett antal av Skolverkets upphandlade uppdragsutbildningar, kommer att välja *kurser från samtliga lärosätens ordinarie utbud av fristående kurser*. Även med den förslagna begränsningen till vissa utbildningsområden handlar det om tusentals kurser som kan ingå i professionsprogrammet, där mängden till stor del beror på de många ämneskurser som potentiellt kan ingå. Att Skolverket, ensamt eller gemensamt med lärosätena, i förväg skulle göra individuella bedömningar av var och en av dessa och klassa eller märka dem som tillåtna att ingå i professionsprogrammet ser SUHF som en omöjlig uppgift, särskilt eftersom detta utbud dessutom kontinuerligt förändras över tid. Det handlar heller inte endast om nuvarande och framtida kurser utan, särskilt initialt, till stor del även om redan lästa kurser som lärare kommer att vilja tillgodoräkna för sin meritering inom professionsprogrammet, kurser som kan ligga långt tillbaka i tiden.

Även om det går att motivera en begränsning av professionsprogrammet till ett antal centrala ämnesområden, var det av ovanstående skäl som Rådet för professioner i skolväsendet rekommenderade att Skolverket *inte* skulle införa några begränsningar vad gäller ämnesområden i sitt förslag till professionsprogram. Denna bedömning har enbart stärkts under de diskussioner som förts både inom SUHF och tillsammans med Skolverket, efter att förslaget till Förordning om nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare skickades på remiss i januari i år (U2025/00157). Olika lösningar till hur en begränsning skulle kunna genomföras har prövats och undersökts, men SUHF ser inte att någon kortsiktig lösning finns.

Förutom dessa direkta administrativa hinder menar SUHF att det finns en rad andra invändningar mot att begränsa vad som kan anses meriterande till ett antal utpekade utbildningsområden, som exempelvis (se även de remissvar som inkommit på remissen U2025/00157):

- Att inte kunna tillgodoräkna utbildning inom utbildningsvetenskapliga ämnen som pedagogik och didaktik, som är centrala inom lärarutbildningen och även centrala inom professionen för yrkesutövandet och kvaliteten i undervisningen, kommer sannolikt kraftigt minska legitimiteten för professionsprogrammet hos de lärare och förskollärare som redan har kompetensutvecklat sig inom dessa ämnen, exempelvis genom VFU-handledarutbildning.
- Vissa grupper av legitimerade lärare kommer att få svårt att identifiera kurser som är relevanta för utveckling av deras undervisningsskicklighet. Förskolepedagogik har visserligen lagts till i förslaget; däremot inbegriper de föreslagna utbildningsområdena endast begränsat med utbildning som lämpar sig för yrkeslärare, speciallärare och grundlärare med inriktning mot fritidshem.
- Fortbildning inom vissa områden där kompetensbehovet är stort och ökande, som exempelvis vuxnas lärande (huvudområde pedagogik), kommer med de begränsningar som föreslås med stor sannolikhet istället att minska.
- Begränsningen rimmar illa med utgångspunkten för professionsprogrammet, att kompetensutvecklingen i huvudsak ska "vara individuell och ska utveckla sådan yrkeskompetens som kännetecknar särskilt yrkesskickliga rektorer, lärare och förskollärare" (§ 2 i förslaget till förordning). Detta borde betyda att det ska vara den individuella lärarens

kompetensutvecklingsbehov som ska styra valet av fortbildning snarare än en förutbestämd lista på utvalda ämnen.

SUHF menar sammanfattningsvis att det är helt nödvändigt att insnävningen av ämnesområden tas bort och ersätts av en friare skrivning, om professionsprogrammet ska kunna implementeras som planerat. SUHF förordar den skrivning som lämnades i SUHFs tidigare remissvar (SU-850-0004-25):

”5 § Med meriterande utbildning avses i denna förordning utbildning som bedrivs på grundnivå eller avancerad nivå och som Statens skolverk har meddelat föreskrifter om med stöd av 13 §. Utbildningen ska ha relevans för professionerna och bidra till utvecklingen inom skolväsendet för att anses vara meriterande.”

Enligt uppdrag

Marita Hilliges
Generalsekreterare